

Årsrapport 2020

Norsk Folkeminnelag fylte 100 år i 2020. Året var preget av korona-pandemien, som kom i veien for planlagte arrangement, men vi opprettholdt vår publikasjonsaktivitet. I 2020 ga vi ut to bøker som markerte 100-årsjubileum.

«Folkevennen og Mestertyven: Ole Vig og Ole Pedersen Høiland», utgitt og innledet av Knut Aukrust. Folkeopplysningsmann, lærer og forfatter Ole Vig (1824 – 1857) er en ruvende skikkelse i norsk historie. Han regnes som folkehøyskolens far, og gjennom sin forfattervirksomhet la han grunnlaget for den norske grunnskolen og innførte begrepet folkeskole. Den første boken han utga het "Den norske Stortyv Ole Pedersen Høilands fuldstændige Liv og Levnet, beskrevet av Rasmus Berg". Den ble utgitt på eget forlag i Christiansund i 1850. Noen år etter at den kom ut var den umulig å oppspore, og også forsvunnet fra oversikter over hans forfatterskap. Ved en tilfældighet dukket boken opp i British Library, og NFL har fått tilgang til en elektronisk kopi av boka. Boka er en kulturhistorisk sensasjon av flere grunner. Bokas innhold kan nå bli kjent og forsket på. Dernest at Ole Vig valgte den beryktede mestertyven Ole Pedersen Høiland som tema. Etter en lang karriere som tyv og utbryterkonge tok Høiland sitt liv på Akershus festning to år før Ole Vig utga sin bok. Teksten er et viktig dokument i Ole Vigs forståelse av det norske samfunn og hans tolkning av mestertyven i en slik kontekst. Utgaven til NFL omfatter teksten til Ole Vig og samtidige illustrasjoner, ledsaget av en omfattende innledning skrevet av Knut Aukrust, professor i kulturhistorie ved UiO. Her kontekstualiseres Ole Vigs kilder, bokas tilblivelseshistorie og skjebne etter utgivelsen, og samfunnets oppfatninger og andre fortellinger om Ole Høilands skjebne.

Sigrd Aknes Stykket: "Ho sette seg sjov te styre". Sang- og balladetradisjonen er en viktig del av norske og europeiske tradisjoner og kulturarv. Boken undersøker hvordan kvinneidealer og synet på kjærlighet speiles i forskjellige historiske balladevarianter fra øst- og vest-Skandinavia. Den viser hvordan man kan skille mentalitetstrekk både fra opphavsregionen og tiden balladene er skrevet, fra adels- og bondemiljø og fra kvinnelige og mannlige synsvinkler. Utgivelsen er et viktig bidrag til balladeforskningen, formidler dem som kulturarv og gir ny innsikt i transnasjonale sangtradisjoner.

Begge bøkene ble publisert, distribuert og sendt ut til medlemmene i desember 2020. Utover bokpublikasjonene har NFL i 2020 sendt ut Folkeminner nr. 71 til medlemmene. Folkeminner er et populærvitenskapelig tidsskrift som inneholder artikler med folkløstisk og kulturhistorisk tematikk. I 2020 startet vi planprosessen for å øke NFLs synlighet og oppdatere NFLs visuelle profil. Nettsiden vi ønsket å sette opp i samarbeid med Scandinavian Academic Press er forsinket fra forlaget. Vi har derfor forbedret vår eksisterende nettside (www.folkeminner.no) med oppdatert visuell profil. NFL har i 2020 begynt å publisere utvalgte nummer og artikler fra Folkeminner på nettsiden. Vi er også

godt synlige og aktive i sosiale medier. 28.02.2021 har vi 1 249 følgere på Facebook.

Det planlagte fagseminar og jubileumsarrangement 11. november måtte avlyses pga. smittesituasjonen i Oslo. Jubileumsseminaret ble organisert i samarbeid med Norsk lokalhistorisk institutt og Nasjonalbiblioteket, og skulle gjennomføres i Nasjonalbibliotekets lokaler. Det ble invitert ledende folklorister med presentasjoner som skulle kartlegge det aktuelle folkloristiske landskap i Norge. Vi planlegger et nytt seminar når smittesituasjonen tillater det.

Medlemstall per 28.02.21 er 311. Medlemstallet er stabilt. Nedgangen fra i fjor skyldes naturlig bortgang av medlemmer og en grundig opprydding i medlemsarkivet. Samtidig har vi fått nye medlemmer i det foregående året. Rekrutteringsvirksomhet på konferanser og annet har blitt avlyst på grunn av korona-pandemien, men vi utbygger våre digitale formidlingstiltak.

Organisasjon og driftsmodell

Norsk Folkeminnelag ble etablert i 1920 som et publiseringsorgan for norske folkeminner. Laget har publisert rundt 180 bøker om immateriell kulturarv i Norge. NFL har fått årlig tilskudd til drift fra departementet/kulturrådet helt siden 1920. Tilskuddet ble definert som prosjektstøtte i 2015, men har de senere årene vært ordinært driftstilskudd.

Norsk Folkeminnelag drives på frivillig basis av et styre med ti valgte styremedlemmer. Styremedlemmene er valgt for to år. Styret har en høy faglig kompetanse og arbeidet er i hovedsak knyttet til bokproduksjon og redaksjon av medlemsbladet "Folkeminner". Det utbetales ingen honorar. Laget har ingen aktive organer utenom styret. Driften finansieres gjennom medlemskontingent, samt årlig tilskudd til drift fra Kulturrådet. Bokutgivelsene finansieres gjennom egenkapital og ekstern prosjektstøtte fra forskjellige kilder. Tidsskriftet "Folkeminner" utgis en til to ganger i året og fungerer som den viktigste informasjonskanalen til medlemmene, med innkalling til årsmøte og orientering om styrets arbeid.

Det blir utgitt både som temanummer og i åpne utgaver. Ved siden av faglige innlegg inneholder det bokmeldinger, presentasjoner av nye forskningsresultater, masteroppgaver og doktoravhandlinger. Artikkelforfatterne er i hovedsak folklorister, etnologer og kulturhistorikere med mastergrad eller doktorgrad. Tidsskriftet er på et høyt faglig nivå. Den planlagte nettpresentasjonen skal gjøre utvalgte artikler, også fra tidligere utgaver, tilgjengelig for et bredere publikum.

Styret i 2020:

Kathrine Klinkenberg: Styreleder

Åmund Norum Resløyken: Nestleder og kasserer

Jorun Hermansen: Redaktør for folkeminner og styremedlem

Camilla Christensen: Skriver og styremedlem

Dirk Johannsen: Styremedlem

Eirik Kristoffersen: Styremedlem

Hannah K. Lunde: Styremedlem

Erik H. Edvardsen: Styremedlem
Knut Hermundstad Aukrust: Styremedlem
Theodor Geelmuyden: Styremedlem

Valgkomite 2020:

Ida Tolgensbakk Forsker NOVA, OsloMet

Mål og nye tiltak

Norsk Folkeminnelag (NFL) er en frivillig organisasjon som har som formål å drive kulturformidling med folkloristisk fagprofil. I hovedsak skjer dette gjennom utgivelsen av bokserien «Norsk Folkeminnelags Skrifter», som ble etablert i 1920. Skriftserien representerer et mangfold av kulturelle uttrykk både i fortid og nåtid, med tema som for eksempel kystkultur, arbeiderkultur, bondekultur og minoritetskulturer. NFL er Norges eldste bokklubb. Medlemmer får en til to bøker i året mot å betale medlemskontingent, men utgivelsene distribueres også i bokhandel i regi av forlaget. Medlemmene i NFL er fra hele landet. Den fagfelleverderte bokserien Norsk Folkeminnelags Skrifter dokumenterer og kommenterer folkloristisk kulturarv og samtidige kulturelle uttrykk fra hele landet, og medlemsbladet Folkeminner inneholder artikler av lokalt, regionalt og av allment interesse.

Beskrivelse av planlagt drift

I 2021 skal NFL fortsette i det hundreogførste år med kjernevirksomheten sin ved å gi ut bøker med folkloristiske kilder og dokumentasjoner. NFLs jubileumsår stod i pandemiens tegn, og i samarbeid med Norsk etnologisk gransking og minner.no, Audun Kjus, Norsk Folkemuseum forbereder vi derfor utgivelsen av en folkloristisk samling av «Korona-fortellinger», som dokumenterer muntlige fortellingstradisjoner rundt hverdagen under pandemien. NFLs arbeid har alltid vært og forblir et viktig bidrag til bevaringen av immatriell kulturarv i Norge. UNESCO-konvensjonen om vern av immateriell kulturarv som ble ratifisert i Norge i 2007 beskytter levende performative og muntlige tradisjoner. NFL er den eneste landsdekkende organisasjonen som formidler historisk og samtidens muntlige tradisjonsstoff i stor bredde. Bokutgivelsene har høy faglig kvalitet, og gjennom samarbeidet med forlaget Scandinavian Academic Press er bøkene fagfelleverderte og tellende i det akademiske tellekantsystemet. Vi er tidlig i planleggingen av denne boken, men håper å gi den ut som årets bok i 2022.

Utover boken som dokumenterer korona-pandemien fra et folkloristisk perspektiv omfatter publiseringsplanen følgende publikasjoner:

Gry Heggli: "Omgangsskolelæreren - Mellom barken og veden?": Denne boken tar for seg den norske omgangsskolelæreren i perioden 1800-1860, altså de lærerne

som underviste uten egen seminarutdanning. Stereotypene var at omgangsskolelæreren var slem, farlig, skitten og ynkelig. Heggeli viser i studien hennes hvordan dette synet var et resultat av krysspress mellom bygdefolket og embetsstanden. Med basis i et mangfoldig kildemateriale fra hele landet - som tradisjonssamlinger, bygdebøker, skjønnlitteratur, biografier og NFLs skrifter om temaet - analyserer Heggeli de sosiale og kulturelle prosessene i perioden som medførte at skolemesterne ble stigmatisert og marginalisert. Studien er et viktig bidrag til norsk skolehistorie og dens marginaliserte aktører. Boken er allerede fagfellevurdert og planlagt å publiseres i andre halvår 2021.

Ane Ohrvik: "Svarteboka Cyprianus Sorte konster." De historiske svartebøkene som er i dag samlet i Norsk Folkeminnesamling er et møtepunkt for kunnskapstradisjoner og en hovedkilde til historiske kunnskapsordninger. I de sagnomsuste manuskriptene finner vi hverdagslige, medisinske, og magiske oppskrifter og formularer, som til sammen dokumenterer de mangfoldige og blandete forestillinger om naturen og samfunnet i den tidlige moderne kulturen. Denne utgivelsen presenterer en av de mest omfattende og best illustrerte svartebøkene funnet i Norge. Manuskriptreproduksjonen og transkripsjonen kommenteres og forklares av Ane Ohrvik, førsteamanuensis i kulturhistorie ved UiO. Ohrvik viser hvordan boken kan være med på å historisere dagens debatt om alternativ medisin og menneskets forhold til naturen. Publikasjonen forskyves til 2023 for å gi mulighet til å gi ut boken om pandemien først. Herleik Baklid og Gudmund Harildstad: "Kristofer Visted – Folketro og merkedager". En samling folkloristiske avisartikler av Kristofer Visted, publisert i årene mellom 1932 og 1947. Vi er i den innledende fasen av arbeidet med denne boken.

I 2021 kommer vi til å publisere en til to utgaver av medlemsbladet «Folkeminner», et populærvitenskapelig tidsskrift som inneholder artikler med folkloristisk og kulturhistorisk tematikk. Nummer 72 er forberedt og publiseres våren 2021.

Lansering av de to bøkene vi ga ut i 2020 skulle vært i forbindelse med jubileumsseminaret som ble avlyst. Vi ønsker å gjennomføre lanseringene i 2021, men videre planlegging er preget av usikkerhet på grunn av koronarestriksjoner. Museet i Bø er interessert i å samarbeide om en ballade-temakveld i forbindelse med lansering av Sigrid Aknes Stykkets bok "Ho sette seg sjov te styre". Knut Aukrusts «Folkevennen og Mestertyven: Ole Vig og Ole Pedersen Høiland» skal også få en lansering. Videre planer om denne er ikke klare.

Utover publikasjonene ønsker vi å fortsette arbeid med økt synlighet og sørge for en bedre tilgang til ressursene om immateriell kulturarv som NFL har publisert gjennom tiden.

Her ønsker vi å fortsette arbeidet med å lansere en ny nettpresentasjon som, i samarbeid med Scandinavian Academic Press, gir forbedret tilgang til bokserien Norsk Folkeminnelags Skrifter, og som også tilbyr utvalgte bidrag om muntlige tradisjoner før og nå. Inntil denne siden er klar fortsetter vi å forbedre vår eksisterende nettside, hvor vi publiserer folkloristiske nyheter samt materiale fra eldre utgivelser og artikler fra Folkeminner.

Vi har behov for å gjennomføre et planseminar dersom økonomien tillater det.

Statusrapport over den økonomiske situasjonen

Regnskapet for 2020 viste et negativt resultat på kr. 57 448. Delvis skyldes det relativt høye utgifter til publikasjonsstøtte for utgivelsene for 2019 og 2020. Inntekt fra medlemskontingenter har også vært noe høyere enn forventet. For 2020 har vi satt opp medlemskontingenten fra 315.- til 400.-, som har bedret situasjonen noe. Vi hadde planlagt å delta på og organisere arrangementer i 2020 som kunne økt vårt medlemstall, særlig jubileumsmarkeringen i november 2020. Disse måtte dessverre utsettes pga. korona-pandemien. Lagets egenkapital ble brukt til å dekke inn underskuddet i driftsregnskapet 2020. Vi risikerer å måtte innskrenke vårt arbeid kraftig i de kommende år om ikke støtten økes. På grunn av korona-pandemien har det vært vanskelig å finne annen støtte til utgivelsene for 2020. Fond vi tidligere har fått fra har dedikert sin støtte til korona-relaterte prosjekter. Vi har enda ikke gitt opp håpet om å kunne sikre støtte til utgivelsene, men merker oss at det er lite tilgjengelige midler til denne typen bokprosjekter i disse tider. Det gjelder både fond og legater vi tidligere har fått støtte fra og andre fond vi har funnet aktuelle. Om vi har mulighet til å utgi to bøker i 2021 er avhengig av om vi får nok støtte til å finansiere dem. Siden 2014 har NFL hatt en ordinær forlags- og distribusjonsavtale med Scandinavian Academic Press/Spartacus forlag. Dette innebærer at laget ikke får nettoinntekter for de nye bøkene som blir produsert. Inntektene fra salg fra distribusjonslageret (Forlagssentralen) overstiger ikke lagerleia. Det er også lite salg av eldre bøker.

De viktigste inntektene til NFL er driftstilskuddet fra Norsk kulturråd og medlemskontingenter. Mye av styrets arbeid går med til å orientere seg om og søke på ekstern finansiering. Likevel er det den faglige kvaliteten på bøkene NFL anser som sin viktigste oppgave og som derfor også får størst oppmerksomhet.

Medlemstallet har de siste årene vært stabilt, men det jobbes med å øke medlemstallet blant annet ved å være synlige i sosiale media, med stands på aktuelle arrangementer og lanseringer av egne bøker.

For 2020 var det planlagt et større jubileumsarrangement i november samt boklanseringer av våre nye utgivelser, samt deltagelse på arrangementer i regi av andre, spesielt HEIs kulturarvsdag på Universitetet i Oslo og Forening for kulturforskningss årskonferanse på Universitetet i Bergen. Alle disse ble avlyst eller gjennomført digitalt og gav oss dermed ingen mulighet til å promotere laget.